

ГУДЗЕНКО ПРОКОПІЙ МИКИТОВИЧ (до 100-річчя від дня народження)

Доктор медичних наук, професор, лауреат Державної премії України, завідувач кафедри факультетської педіатрії Київського медичного інституту ім. акад. О.О. Богомольця (нині кафедра педіатрії №3 НМУ імені О.О. Богомольця) (1965–1982), Головний педіатр МОЗ України (1966), декан педіатричного факультету КМІ (1976–1978), член правління Всесоюзного наукового товариства дитячих лікарів, Голова правління наукового товариства дитячих лікарів України, головний редактор журналу «Педіатрія, акушерство та гінекологія» (1970–1982), учасник ВВВ.

Прокопій Микитович Гудзенко народився 4 грудня 1913 року в с. Гончариха Катеринопільського району Черкаської області у селянській сім'ї.

Після закінчення Київського медичного інституту (1939 р.) П.М. Гудзенко працював лікарем-інфекціоністом у Хмельницькій області, потім лікарем в лавах Радянської Армії. Під час Великої Вітчизняної війни перебував у партизанському з'єднанні на чолі з депутатом Верховної Ради УРСР С.А. Олексєнком, яке діяло у Хмельницькій області.

Після закінчення Великої Вітчизняної війни Прокопій Микитович понад 20 років працював у Чернівецькій області — на посаді завідувача відділення обласної лікарні, а з лютого 1946 р. по вересень 1965 р. у Чернівецькому медичному інституті на посаді асистента кафедри педіатрії, а потім доцента.

З 1955 р. П.М. Гудзенко завідував кафедрою педіатрії Чернівецького медичного інституту, одночасно (1962–1965) виконуючи обов'язки проректора з наукової та учбової роботи.

У 1958 р. П.М. Гудзенко успішно захистив докторську дисертацію на тему «Питання патогенезу та клініки туберкульозного менінгіту у дітей».

З 1965 р. діяльність проф. П.М. Гудзенка пов'язана з Київським медичним інститутом, де він очолив кафедру факультетської педіатрії (нині кафедра педіатрії №3 Національного медичного університету ім. О.О. Богомольця) і завідував нею до останніх днів свого життя. Одночасно був головним педіатром МОЗ України (1966). У 1976–1978 рр. виконував обов'язки декана педіатричного факультету.

Прокопій Микитович підготував три доктори і 24 кандидати медичних наук, серед них, зокрема, В.В. Бережний, Л.І. Чернишова, М.І. Борисенко, Ю.В. Марушко,

Л.В. Курило. Його учні і нині продовжують працювати в галузі клінічної педіатрії.

Прокопій Микитович є автором 153 наукових праць, у тому числі 8 монографій, 10 авторських свідоцтв, багатьох методичних рекомендацій для практичних лікарів.

Коло наукових інтересів Прокопія Микитовича охоплювало цілий ряд актуальних наукових і практичних проблем педіатрії: організація педіатричної служби, проблеми етики та деонтології в педіатрії, туберкульоз у дітей (монографія у співавторстві з А.М. Хомою «Туберкульоз у дітей и подростков (диагностика, лечение и профилактика)», 1969), захворювання травного каналу, кишкові інфекції, стафілококова інфекція у дітей, захворювання нирок.

П.Н. Гудзенко велику увагу приділяв питанням раціонального виховання та харчування здорових та хворих дітей, застосування нових високоефективних молочнокислих продуктів. Цьому присвячена монографія П.М. Гудзенка «Раціональне харчування дітей» (1974). Інша книга «Молочнокислые продукты в питании детей» (1981) стала продовженням розробки питання виховання дітей раннього віку, у ній показано велику роль молочнокислих продуктів у харчуванні здорових та хворих дітей.

Багато уваги П.Н. Гудзенко приділив і актуальним питанням дитячої нефрології. Разом з Т.К. Набухотним опублікував монографію «Первичный пиелонефрит у детей» (1976), у співавторстві з іншими вченими — книгу «Функциональные методы исследования в детской урологии и нефрологии» (1982).

З 1971 р. Прокопій Микитович займався проблемою стафілококових захворювань у дітей. Ця тема стала єдиною для всіх працівників кафедри. Під керівництвом П.М. Гудзенка вивчені питан-

ня патогенезу й клініки різних форм стафілокової інфекції, запропоновано ряд нових методів лікування стафілококових захворювань у дітей та вдосконалено методи діагностики. Було виявлено, що стафілококова інфекція поряд з нагнійно-некротичними процесами викликає продуктивні зміни в тканинах різних органів та систем; цим можна пояснити затяжний і хронічний перебіг стафілококових захворювань. Важливою була розробка експериментальної моделі хронічної стафілококової тонзилітогенної інтоксикації та стафілококового сепсису, що дозволило вирішити ряд теоретичних і практичних питань.

П.М. Гудзенко запропонував класифікацію форм стафілококової інфекції у дітей. Були розроблені критерії ранньої діагностики різних форм стафілококової інфекції, що сприяло своєчасному етіопатогенетичному лікуванню, скороченню термінів терапії та профілактики хронічних форм. Було запропоновано застосування стафілококового адсорбованого анатоксину в мікродозах у практиці охорони здоров'я. Це дозволило значно зменшити кількість стафілококових захворювань із затяжним, рецидивним та хронічним перебігом у дітей, запобігти небажаним реакціям.

П.М. Гудзенко очолив авторський колектив професорів-педіатрів України з підготовки та видання підручника «Дитячі хвороби» для студентів педіатричних факультетів. За перше видання підручника проф. П.М. Гудзенко був нагороджений Дипломом II ступеня МОЗ СРСР «За кращу медичну книгу» (1975) та Бронзовою медаллю ВДНГ СРСР (1976). За друге видання цього підручника авторському колективу було присуджено Державну премію України (1979).

Великою популярністю серед лікарів-педіатрів користувався «Рецептурний довідник педіатра» (два видання, 1978, 1982), у якому наведені рецептурні прописи, що рекомендуються при найпоширеніших захворюваннях дитячого віку.

П.М. Гудзенко обирався членом Чернівецького міськкому КПРС й депутатом Чернівецької міськради. Був головним педіатром МОЗ України (1966), членом правління Всесоюзного наукового товариства дитячих лікарів та головою правління наукового товариства дитячих

Фото 2. Професор П.М. Гудзенко оглядає хвору дитину

лікарів України. Упродовж 1970–1982 рр. П.М. Гудзенко був головним редактором журналу «Педіатрія, акушерство та гінекологія». Протягом багатьох років П.М. Гудзенко був членом редакційної ради журналу «Педіатрія».

Самовіддана та плідна праця проф. П.М. Гудзенка була оцінена на найвищому рівні — він нагороджений орденом Трудового Червоного Прапора та медалями.

Помер Прокопій Микитович 29 листопада 1982 року. Похований на Київському міському цвинтарі Берковець.

Вся діяльність Прокопія Микитовича — яскравий приклад творчого ставлення до праці. Його характеризує величезна працьовитість, людяність, чуйність, доброзичливість, за що П.М. Гудзенко користувався заслуженим авторитетом та любов'ю своїх студентів, численних учнів, співробітників і колег. У боротьбі за здоров'я дітей Прокопій Микитович постійно був біля ліжка хворого, щедро обдаровуючи своїм величезним клінічним досвідом лікарів-педіатрів, які його оточували. Його безвідмовність у лікувальній роботі була прикладом для наслідування.

Світлій пам'яті Прокопія Микитовича Гудзенка була присвячена монографія «Затяжное, рецидивирующее и хроническое течение стафилококковой инфекции у детей» (1990), написана його учнями — проф. В.В. Бережним, доцентом (нині професором) Ю.В. Марушком разом з проф. П.С. Мощичем, до якої увійшли наукові здобутки Вчителя.

*В.В. Бережний
Ю.В. Марушко
численні учні та педіатрична спільнота*